

наступною заявою, що була віддзеркаленням спільної позиції країн-членів Антанти : «Ми маємо вибрати між двома політиками: необхідно або поступитися в певних пунктах польській громадській думці, щоб забезпечити збереження при владі Падеревського, який має нашу довіру, або твердо дотримуватися принципів, які ми проголосили. Повна непримиренність із нашого боку буде мати результатом революцію в Польщі». Цією заявою, фактично, було проігноровано будь-які намагання української делегації розв'язати територіальну суперечку з Польщею, що означало порушення одного із пунктів славетних «14 пунктів» В. Вільсона, а саме — принципу націй на самовизначення. [5, 154-155; 3, 269]

Таким чином, підсумовуючи вище мовлене, зазначимо, що «українське питання» стало розмінною монетою у політичній грі світових держав під час повоєнного територіального розмежування: УНР не було визнано самостійною й незалежною державою; її території завдяки санкціям західних держав були загарбані Росією, Румунією, Чехословаччиною та Польщею.

Список використаних джерел і літератури

1. Дацків І.Б. Діяльність дипломатичної делегації ЗУНР на Паризькій мирній конференції. Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність: зб. наук. пр.. Львів, 2009. Вип. 18. С. 346-352.
2. Кучик О.С., Заяць О. А. Зовнішня політика України навч. посіб. К. : Знання, 2010. С. 190-207.
3. Я. Й. Малика, М. З. Мальського. Україна в міжнародних відносинах ХХ ст.. Л.: Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. 372 с.
4. Павлюк О. Дипломатія ЗУНР (ЗОУНР). Нариси з історії дипломатії України. К., 2001. С. 358–377.
5. Тимченко Р. Українські дипломати на паризькій мирній конференції . Український історичний збірник. вип. 16, 2013. С. 147-161.
6. Городня Н. Їм були потрібні сильні союзники. Українське питання на Паризькій конференції 1919 року. Політика і час. 1995. №11. С.6-19.

Бондарчук Ярослав

РОСІЙСЬКЕ ПИТАННЯ НА ПАРИЗЬКІЙ МИРНІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ

Стаття присвячена аналізу «російського питання» на Паризькій мирній конференції та спробам його вирішення зі сторони країн Антанти. Особливу увагу у статті приділено трьом спробам розв'язувати цю проблему безкровним шляхом та дипломатичним діям навколо них.

Ключові слова: *Паризька мирна конференція, «російське питання», Принцові острови, місія Буллита.*

The article is devoted to the analysis of the «Russian question» at the Paris peace conference and attempts to resolve it by the Entente countries. Special attention is paid to three attempts to solve this problem bloodless way and diplomatic actions around them.

Keywords: *Paris peace conference, the «Russian question», the Princes' islands, the mission of the Bullitt.*

Паризька мирна конференція була офіційно скликана з метою покласти край Першій світовій війні між державами Антанти та Троїстого союзу. Проте, було б не зовсім вірно зводити роботу конференції лише до вироблення договорів, що мали б урегулювати повоєнні сили.

Завдання цієї статті є вивчення лише однієї з проблем, що обговорювались у Парижі – «російське питання». Майже всі засідання Ради Десяти чи Ради Чотирьох не проходили без того аби не зачепити питання Росії самостійно чи в контексті інших питань. Досить частими були випадки, коли обговорення «російського питання» перевершувало по важливості решту питань.

У середині Антанти не існувало єдності щодо цієї проблеми: Франція з Італією виступала за придушення більшовиків силою, натомість Великобританія в особі Д. Ллойд-Джорджа разом з США закликала до обережного відношення до Москви [3, 109].

У грудні 1918 р. голова уряду Великої Британії запросив дозвіл на перемови з Москвою, але 5 січня 1919 р. уряд Франції відхилив пропозицію Д. Ллойд-Джорджа. 12 січня Рада Десяти прийняла рішення про не допущення до переговорів представників від протиборчих сил у Росії. 16 січня 1919 р. Д. Ллойд-Джордж заявив, що примирення між сторонами конфлікту на теренах колишньої Російської імперії єдина можливість російських делегатів долучитися до конференції [2, 94]. Рішення засідання від 21 січня 1919 р. про запрошення представників від Росії зазначило наступний порядок: кожна сторона може бути представлена 3 особами. Переговори мали розпочатися 15 лютого 1919 р., на Принцових островах у Мармуровому морі. Зміст зустрічі полягав у тому, щоб більшовицькі та пробільшовицькі уряди України та Білорусі з одного боку та представники білого руху з іншого віднайшли або розпочали пошук компромісу [1, 207].

Безсумнівно, що ряд учасників рішення про скликання конференції розраховували на відмову радянського уряду взяти в ній участь. Проте 4 лютого 1919 р. радянський уряд спеціальною нотою відповів згодою негайно розпочати переговори. Мине два тижні, й до Парижа надійдуть відповіді білогвардійських урядів. Вони навідріз відмовляться сісти за стіл переговорів з представниками Радянської влади. Підґрунтя такої позиції криється в діях керівництва західних держав, що заохочувало

білогвардійців до зриву конференції на Принцових островах та обіцяло допомогу союзників [1, 208].

Успіхи Червоної Армії на Уралі, Південному і Північному фронтах на початку 1919 р. змусили західні держави зробити ще одну дипломатичну акцію. 14 лютого в Парижі Вільсон запропонував надіслати спеціального представника до Москви для переговорів з радянським керівництвом. Виконати цю місію було доручено аташе американської делегації на конференції У. Булліту [1, 210].

Маючи на руках спеціальні повноваження, він у супроводі журналіста Л. Стеффенсона та капітана Пітіта відправився до Петрограда. Звідти Булліт поїхав до Москви, де 11 березня і відбулася його зустріч з В. І. Леніним. Остаточний текст проекту угоди, складений В. І. Леніним і схвалений ЦК партії, був вручений Булліту 14 березня. Угода передбачала, що після двотижневого припинення військових дій на території Росії повинен бути укладений мир на наступних умовах: збереження влади існуючих урядів у контрольованих ними районах, зняття економічної блокади, амністія для всіх політв'язнів, виведення з Росії іноземних військ та виконання царським урядом зобов'язань стосовно інших держав [5].

У Париж Булліт повернувся 25 березня. Він зустрівся з Хаузом, а наступного дня мала відбутися його зустріч з президентом. Однак Вільсон, пославшись на головний біль, відмовився прийняти Булліта. Ллойд Джордж, навпаки, прийняв Булліта й отримав від нього детальну інформацію про переговори. Проте, виступаючи в Палаті громад, Ллойд Джордж заявив, що йому нібито нічого не відомо про місію останнього [1, 212].

27 березня Вільсон запропонував Хаузу проконсультуватися з керівником Американської адміністрації допомоги (АРА) про можливість відряджання до Росії продовольства. Р. Гувер з ентузіазмом сприйняв такий проект і негайно написав про це президенту. Головна ідея його листа полягала в тому, що уряд США ні в якому разі не повинен визнавати «більшовицьку тиранію». Відповідно до приписів президента Хауз і Гувер за допомогою Д. Міллера (юридичного радника американської делегації на Паризькій конференції) і Р. Очінклоса (одного з секретарів делегації) зайнялися розробкою плану надання допомоги Росії. Усвідомлюючи, що Радянський уряд з підозрою поставиться до цього плану, його укладачі звернулися до гуманіста Ф. Нансена [4, 196].

Ф. Нансен запропонував створити суто гуманітарну комісію, складену з громадян нейтральних країн (Норвегії, Швеції, Голландії, Данії та Швейцарії) для організації постачання Росії продовольством і медикаментами. Хауз та Гувер внесли доповнення, відповідно до яких відрядження продовольства до Радянської Росії можливе після припинення військових дій і поширення контролю союзних держав над

її залізничним транспортом.. Нансен відправив телеграму В. І. Леніну, в якій виклав свою пропозицію [4, 198].

Телеграма Нансена була отримана в Москві 4 травня. Три дні по тому Г. В. Чичерін надіслав у відповідь радіотелеграму, де висловив подяку Нансену та заявив, що Радянський уряд готовий вступити з ним в контакт, але питання про припинення військових дій, має обговорюватися з тими державами, які ведуть війну проти Радянської Росії [2, 98]. Отримавши згоду Радянського уряду, Нансен повідомив Чичеріну й «Раді чотирьох» про свою готовність прибути до Москви. Проте поїздка не відбулася: Вільсон та інші члени «Ради чотирьох», окрилені тимчасовими успіхами Колчака, не побажали домовлятися з радянською стороною. У результаті план Нансена не був втілений у життя [4, 201]. «Російське питання» на Паризькій конференції не зводилося тільки до вироблення заходів ліквідації радянського ладу в Росії. У зв'язку з тим, що більшовизм набув величезної міжнародної ваги, Вільсон і його колеги з табору Антанти трактували «російське питання» в розширеному полі, невідривно пов'язуючи його з завданням придушення революційного руху в Європі. Р. Гувер з гіркотою констатував, що «комуністична Росія була привидом, який майже щодня блукав по мирній конференції»

Список використаних джерела і літератури:

1. Гершов З. М. Вудро Вільсон. Москва: Мысль, 1983. 336 с.
2. История внешней политики СССР у 2 т.: Т. 1 / Под ред.: А. А. Громько, Б. Н. Пономарева. Москва: Наука, 1980. 397 с.
3. Черчилль У. Мировой кризис: 1918–1925: пер. с англ.. М. : Либроком, 2010. 336 с.
4. Штейн Б. Е. «Русский вопрос» на Парижской мирной конференции (1919–20 гг.) . М. : Госполитиздат, 1949. 464 с.
5. Bullitt W. The Bullitt Mission to Russia. 1919. NY: Antique Reprints, 2015. 158 p.

Stoliarenko Danylo

WORLD WAR I. AN INEVITABILITY OR A COINCIDENCE?

Ця стаття показувати дві точки зору щодо походження та причин виникнення Першої світової війни.

Автор представляє на розгляд той факт, що причини для появи цього конфлікту слід шукати в умовах в яких відбувалися міждержавні відносини, сформованих локальних конфліктах, що призвели до виникнення світової війни та в загальній напруженості.

Ключові слова: *Перша світова війна, неминучість, збіг обставин, глобальний конфлікт, військово-політичні союзи, імперіалістичні протиріччя.*